

Politechnika Poznańska
Wydział Inżynierii Lądowej i Transportu
Instytut Inżynierii Lądowej
Zakład Budownictwa Drogowego

BUDOWNICTWO DROGOWE II

Ćwiczenia laboratoryjne nr 2

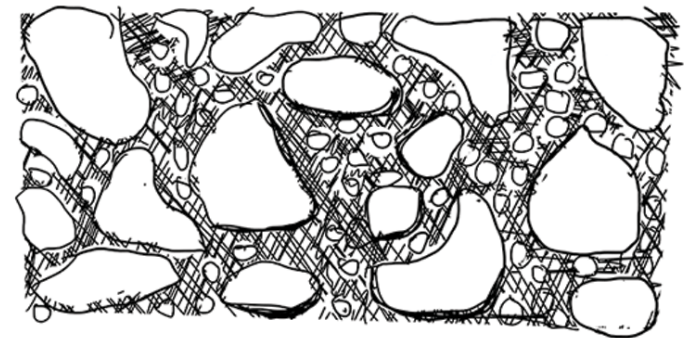
ĆWICZENIA LABOLATORYJNE

NR 2

Oznaczanie zawartości składników mieszanki mineralno-asfaltowej metodą ekstrakcji

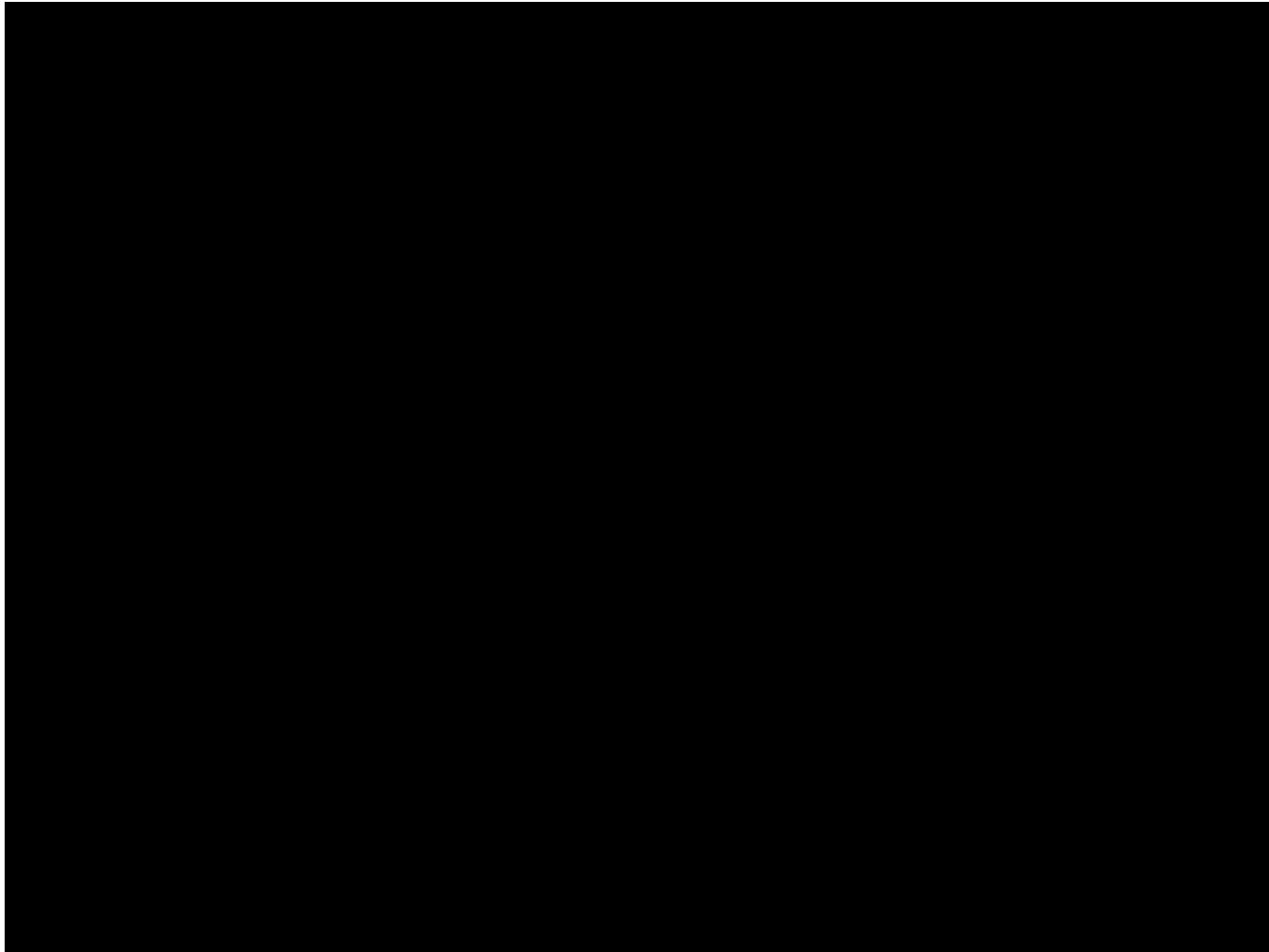
Oznaczenie zawartości składników mma

mieszanka mineralno-asfaltowa – mieszanka kruszywa (w tym wypełniacza) oraz asfaltu w zaprojektowanych proporcjach [Błażejowski i Styk 2011]

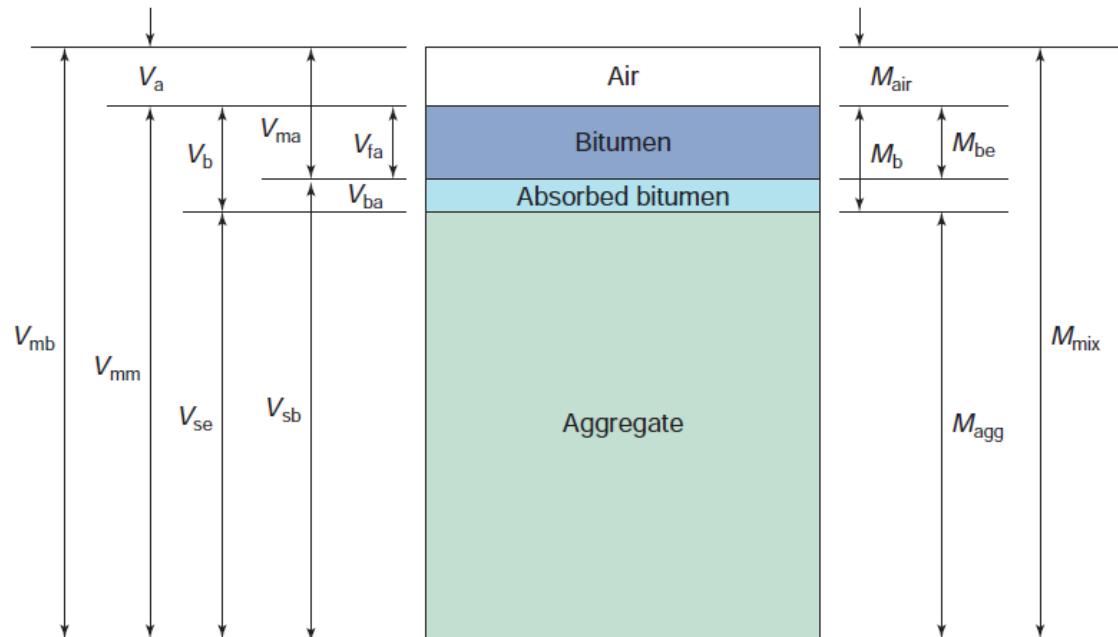
Oznaczenie zawartości składników mma

Oznaczenie zawartości składników mma

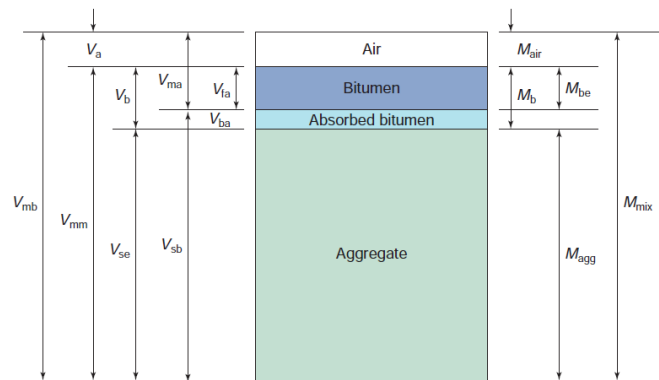
The Shell Bitumen Handbook

V_{ma} = volume of voids in mineral aggregate
 V_{mb} = bulk volume of compact mix
 V_{mm} = voidless volume of paving mix
 V_{fa} = volume of voids filled with asphalt
 V_a = volume of air voids
 V_b = volume of asphalt binder
 V_{ba} = volume of absorbed asphalt binder
 V_{sb} = volume of mineral aggregate (by bulk specific gravity)
 V_{se} = volume of mineral aggregate (by effective specific gravity)

M_{mix} = total mass of asphalt mixture
 M_b = mass of asphalt binder
 M_{be} = mass of effective asphalt binder
 M_{agg} = mass of aggregate
 M_{air} = mass of air = 0

Oznaczenie zawartości składników mma

V_{ma} = volume of voids in mineral aggregate
 V_{mb} = bulk volume of compact mix
 V_{mm} = voidless volume of paving mix
 V_{fa} = volume of voids filled with asphalt
 V_a = volume of air voids
 V_b = volume of asphalt binder
 V_{ba} = volume of absorbed asphalt binder
 V_{sb} = volume of mineral aggregate (by bulk specific gravity)
 V_{se} = volume of mineral aggregate (by effective specific gravity)

M_{mix} = total mass of asphalt mixture
 M_b = mass of asphalt binder
 M_{be} = mass of effective asphalt binder
 M_{agg} = mass of aggregate
 M_{air} = mass of air = 0

G_{mm} – gęstość mieszanki mineralno-asfaltowej [Mg/m^3], (oznaczenie europejskie ρ_m),

G_{mb} – gęstość objętościowa mieszanki mineralno-asfaltowej [Mg/m^3], (oznaczenie europejskie ρ_b),

G_b – gęstość asfaltu [Mg/m^3], (oznaczenie europejskie ρ_B),

V_a – zawartość wolnej przestrzeni w mma [%], (oznaczenie europejskie V_m),

B – całkowita zawartość asfaltu w masie mma wyrażona w [%],

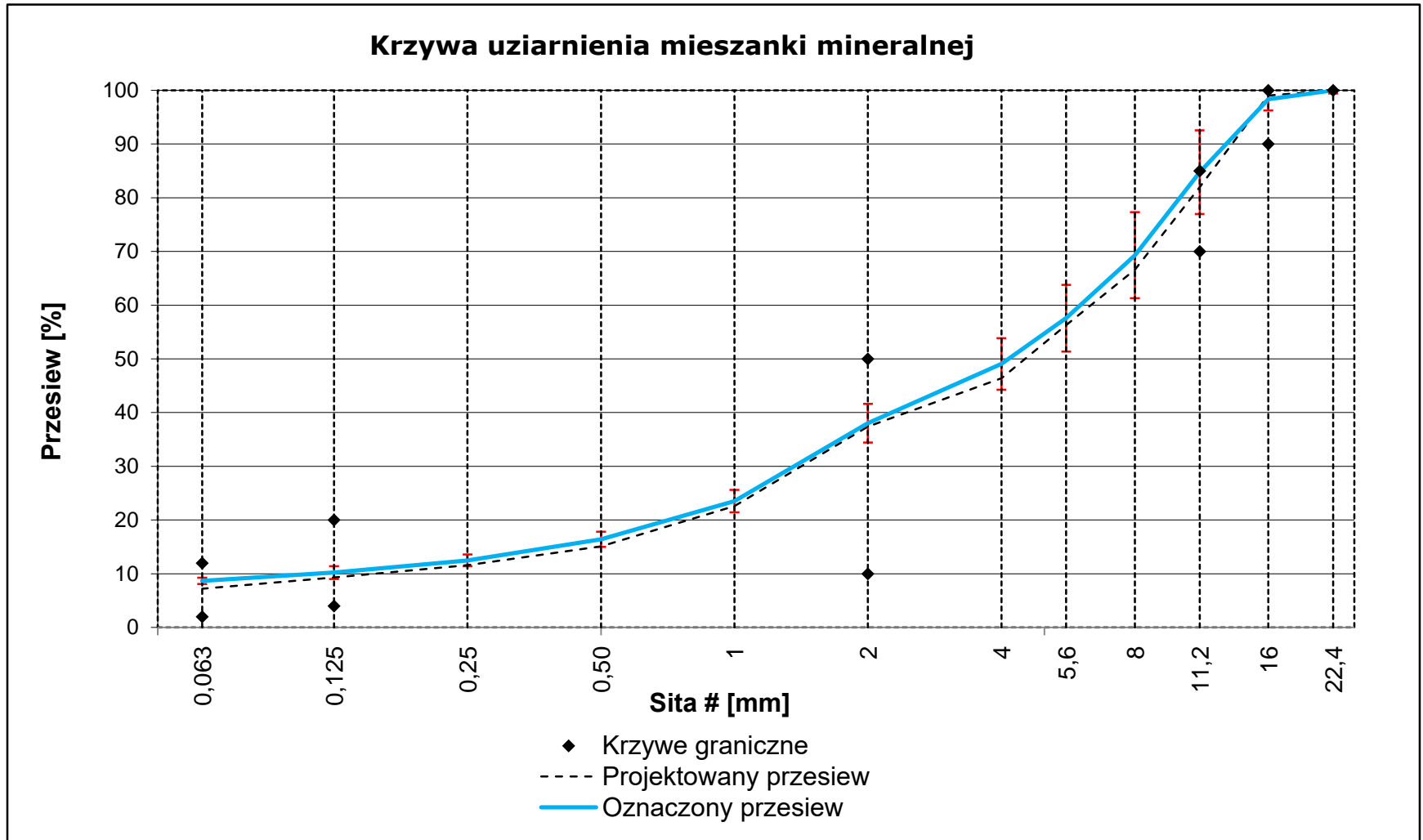
P_b – efektywna zawartość asfaltu w masie mma wyrażona w [%],

V_{beff} – efektywna zawartość objętościowa asfaltu w mma (v/v) [%].

Oznaczenie zawartości składników mma

wymiar boku oczka sita	oznaczony odsiew kruszywa		oznaczony przesiew kruszywa	niepewność pomiaru	projektowany przesiew kruszywa	odchylenie od projektowanego przesiewu	punkty graniczne pola dobrego uziarnienia	
	g	%	%	%	%	%	dolne %	górne %
22,4	0,0	0,0	100,0	+/- 0,6	100,0	0,0	100	
16,0	23,3	1,6	98,4	+/- 2,1	99,0	-0,6	90	100
11,2	192,5	13,6	84,7	+/- 7,8	82,0	2,7	70	85
8,0	218,7	15,5	69,3	+/- 8,0	66,6	2,7		
5,6	165,7	11,7	57,6	+/- 6,2	56,3	1,3		
4,0	120,3	8,5	49,1	+/- 4,8	46,4	2,7		
2,0	156,3	11,0	38,0	+/- 3,6	37,4	0,6	10	50
1,0	204,9	14,5	23,5	+/- 2,1	22,6	0,9		
0,5	100,6	7,1	16,4	+/- 1,4	15,1	1,3		
0,25	55,6	3,9	12,5	+/- 1,1	11,6	0,9		
0,125	32,0	2,3	10,2	+/- 1,2	9,3	0,9	4	20
0,063	21,9	1,5	8,7	+/- 0,6	7,2	1,5	2	12
<0,063	122,7	8,7						
Suma:	1414,5	100,0						

Oznaczenie zawartości składników mma

Oznaczenie zawartości składników mma

Typ mieszanki mineralno-asfaltowej

Oznaczenie próbki	Oznaczenie mieszanki
OS2	AC 11 S PMB 45/80-55 KR 5-6
OW2	AC 16 W 35/50 KR 5-7
IS2	AC 11 S PMB 45/80-55 KR 5-6
IIW2	AC 16 W 35/50 KR 5-7

Oznaczenie zawartości składników mma

Załącznik do zarządzenia Nr ⁵⁴.....
Generalnego Dyrektora Dróg
Krajowych i Autostrad z dnia 18.11.2014r.

**Generalna Dykcja Dróg Krajowych
i Autostrad**

**Nawierzchnie asfaltowe
na drogach krajowych**

**WT-2 2014 – część I
Mieszanki mineralno-asfaltowe
Wymagania Techniczne**

Warszawa 2014

Oznaczenie zawartości składników mma

Uziarnienie mieszanki mineralnej oraz zawartość lepiszcza do betonu asfaltowego do warstwy ścieralnej, KR3-6

Właściwość	Przesiew, [% (m/m)]			
	AC 8 S KR3÷6		AC 11 S KR3÷6	
Wymiar sita #, [mm]	od	do	od	Do
16	-	-	100	-
11,2	100	-	90	100
8	90	100	60	90
5,6	60	80	48	75
4,0	48	60	42	60
2	40	55	35	50
0,125	8	22	8	20
0,063	5,0	12,0	5,0	11,0
Zawartość lepiszcza	$B_{\min 5,8}$		$B_{\min 5,8}$	

Oznaczenie zawartości składników mma

Uziarnienie mieszanki mineralnej oraz zawartość lepiszcza do betonu asfaltowego do warstw wiążącej i wyrównawczej

Właściwość	Przesiew, [% (m/m)]							
	AC 11 W KR1 ÷ 2		AC 16 W KR1 ÷ 2		AC 16 W KR3 ÷ 7		AC 22 W KR3 ÷ 7	
Wymiar sita #, [mm]	od	do	od	do	od	do	od	Do
31,5	-	-	-	-	-	-	100	-
22,4	-	-	100	-	100	-	90	100
16	100	-	90	100	90	100	65	90
11,2	90	100	65	80	70	90	-	-
8	60	85	-	-	55	80	45	70
2	30	55	25	55	25	50	20	45
0,125	6	24	5	15	4	12	4	12
0,063	3,0	8,0	3,0	8,0	4,0	10,0	4,0	10,0
Zawartość lepiszcza	$B_{min 4,8}$		$B_{min 4,6}$		$B_{min 4,6}$		$B_{min 4,4}$	

Oznaczenie zawartości składników mma

Badanie zawartości mieszanki mineralno-asfaltowej

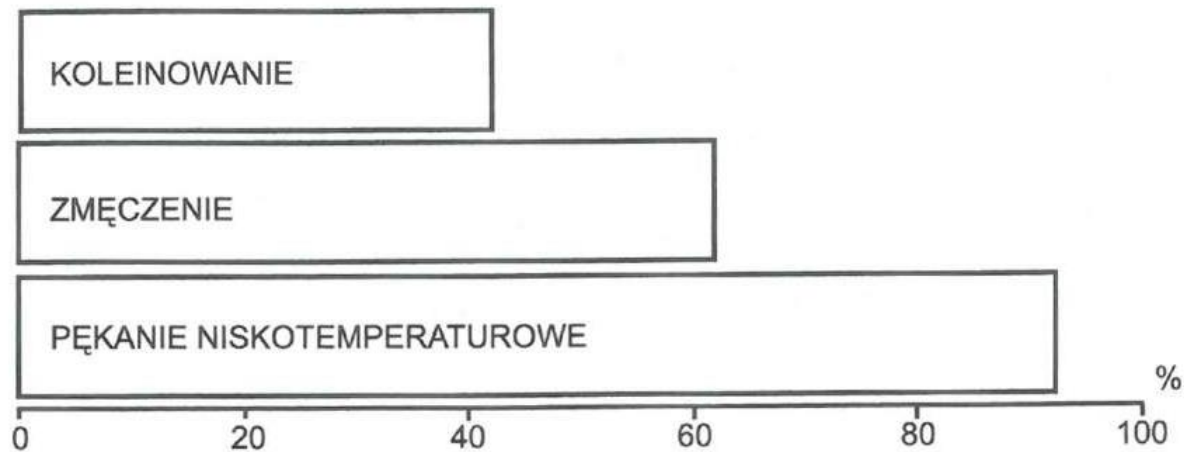
Oznaczenie próbki	[-]	
Oznaczenie mieszanki	[-]	
Masa próbki przed ekstrakcją	[g]	
Masa próbki bez asfaltu	[g]	
Masa próbki po przesiewie	[g]	

WYKONANIE OZNACZENIA

Wymiar boku oczka sita	Oznaczony odsiew kruszywa	
	g	%
22,4		
16,0		
11,2		
8,0		
5,6		
4,0		
2,0		
1,0		
0,5		
0,25		
0,125		
0,063		
<0,063		+ g
Suma:		100,0

Oznaczenie zawartości składników mma

Asfalt jako najważniejszy składnik mma

Rys. 1.1. Wpływ lepiscza na powstawanie uszkodzeń nawierzchni drogowej [Gaweł i inni 2014]

Oznaczenie zawartości składników mma

Zestawienie wyrobów do warstw nawierzchni drogowych z uwzględnieniem obciążenia ruchem

Warstwa	Wyrób	Kategoria ruchu		
		KR 1+2	KR 3+4	KR 5+7
Podbudowa	Mieszanki mineralno-asfaltowe	AC 16 P, AC 22 P	AC 16 P, AC 22 P, AC 32 P, AC WMS 16, AC WMS 22	AC 16 P, AC 22 P, AC 32 P, AC WMS 16, AC WMS 22
	Lepiszczka asfaltowe ^{a)}	50/70	35/50 ^{a)} , 50/70 ^{a)} , 20/30 ^{b)} , PMB 10/40-65 ^{b)} , PMB 25/55-60 ^{b)} , ^{c)} MG 20/30-64/74 ^{b)} MG 35/50-57/69 MG 50/70-54/64	35/50 ^{a)} , 50/70 ^{a)} , 20/30 ^{b)} , PMB 10/40-65 ^{b)} , PMB 25/55-60 ^{b)} , ^{c)} PMB 25/55-80 ^{b)} , ^{c)} MG 20/30-64/74 ^{b)} MG 35/50-57/69 MG 50/70-54/64
	Kruszywa mineralne	Tabele 4, 5, 6, 6a, 7 WT-1 2014		
Wiążąca i warstwa wyrównawcza	Mieszanki mineralno-asfaltowe	AC 11 W, AC 16 W	AC 16 W, AC 22 W, AC WMS 16, AC WMS 22,	AC 16 W, AC 22 W, AC WMS 16, AC WMS 22,
	Lepiszczka asfaltowe ^{a)}	50/70 MG 50/70-54/64	35/50 ^{a)} , 50/70 ^{a)} , 20/30 ^{b)} , PMB 10/40-65 ^{b)} , PMB 25/55-60 ^{b)} , ^{c)} MG 20/30-64/74 ^{b)} MG 35/50-57/69 MG 50/70-54/64	35/50 ^{a)} , 20/30 ^{b)} , PMB 10/40-65 ^{b)} , PMB 25/55-60 ^{b)} , ^{c)} PMB 25/55-80 ^{b)} , ^{c)} MG 20/30-64/74 ^{b)} MG 35/50-57/69
	Kruszywa mineralne	Tabele 8, 9, 10, 11 WT-1 2014		
Ścieralna	Mieszanki mineralno-asfaltowe	MA 8, MA 11 AC 5 S, AC 8 S, AC 11 S, SMA 5, SMA 8, SMA 11, BBTM 8 ^{d)} , BBTM 11	MA 8, MA 11, AC 8 S, AC 11 S, SMA 5 ^{d)} , SMA 8 ^{d)} , SMA 11, BBTM 8 ^{d)} , BBTM 11, PA 8 S, PA 11 S, PA 16 S ^{e)}	MA 8, MA 11, AC 8 S ^{d)} , AC 11 S ^{d)} , SMA 8 ^{d)} , SMA 11, BBTM 8 ^{d)} , BBTM 11, PA 8 S, PA 11 S, PA 16 S ^{e)}
	Lepiszczka asfaltowe ^{a)}	35/50 ^{a)} , 50/70, 70/100 PMB 45/80-55, PMB 45/80-65, PMB 65/105-60 ^{a)} MG 50/70-54/64	35/50 ^{a)} , 50/70, PMB 25/55-60, PMB 45/80-55, PMB 45/80-65, PMB 45/80-80 PMB 65/105-60 ^{a)} MG 50/70-54/64	PMB 25/55-60, PMB 45/80-55, PMB 45/80-65, PMB 45/80-80 PMB 65/105-60 ^{a)} PMB 65/105-80 ^{a)}
	Kruszywa mineralne	Tabele 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25 WT-1 2014		

^{a)} do betonu asfaltowego
^{b)} do betonu asfaltowego o wysokim module sztywności AC WMS
^{c)} do betonu asfaltowego do warstwy podbudowy lub wiążącej
^{d)} zalecane, jeżeli wymagane jest zmniejszenie hałasu drogowego
^{e)} do cienkiej warstwy na gorąco z SMA lub BBTM o grubości nie większej niż 3,5 cm i do PA
^{f)} mogą być stosowane także inne lepiszcza nienormowe i asfalty specjalne wg aprobat technicznych lub europejskich ocen technicznych
^{g)} do asfaltu lanego
^{h)} do kategorii ruchu KR5+6 – w terenach górskich
ⁱ⁾ PA 16 S stanowi dolną warstwę, dwuwarstwowej nawierzchni porowatej. W konstrukcji zawsze występuje warstwa AC

Oznaczenie zawartości składników mma

Asfalt całkowity B , to asfalt dodany do mma z ewentualnym doliczeniem asfaltu z granulatu asfaltowego. Łączna ilość asfaltu dodanego i pochodzącego z granulatu nie może być mniejsza od wartości wymaganej B_{min} skorygowanej o gęstość kruszywa.

$$B \geq B_{min} \cdot \alpha$$

W przypadku gdy do mma NIE dodaje się granulatu asfaltowego lub innego składnika zawierającego asfalt, zawartość asfaltu całkowitego B równa jest zawartości asfaltu zadozowanego B_z .

Oznaczenie zawartości składników mma

Zawartość lepiszcza (kategoria B_{min}) podana w punkcie 8.2 jest to najmniejsza ilość lepiszcza całkowitego określona dla danego typu mieszanki mineralno-asfaltowej (np. AC 5 S dla KR1÷2, tabela 16, gdzie $B_{min\ 6,2} = 6,2\%$) przy założonej gęstości mieszanki mineralnej $2,650\text{ Mg/m}^3$. Jeżeli stosowana mieszanka mineralna ma inną gęstość (ρ_a), to do wyznaczenia minimalnej zawartości lepiszcza podaną wartość B_{min} należy pomnożyć przez współczynnik α według równania:

$$\alpha = \frac{2,650}{\rho_a}$$

Oznaczenie zawartości składników mma

Gęstość mieszanki mineralnej wyznaczamy ze wzoru:

$$\rho_a = \frac{P_1 + P_2 + \dots + P_n + F}{\frac{P_1}{\rho_{a1}} + \frac{P_2}{\rho_{a2}} + \dots + \frac{P_n}{\rho_{an}} + \frac{F}{\rho_f}}$$

gdzie:

$P_1, P_2, \dots, P_n$ – procentowa zawartość poszczególnych składników (kruszywa drobnego, grubego lub o ciągłym uziarnieniu) w mieszance mineralnej,

F – procentowa zawartość wypełniacza w mieszance mineralnej,

$\rho_{a1}, \rho_{a2}, \dots, \rho_{an}$ – gęstość poszczególnych składników mieszanki mineralnej, Mg/m^3 ,

ρ_f – gęstość wypełniacza, Mg/m^3 .

Oznaczenie zawartości składników mma

- Procentowy udział składników w mieszance

Tablica nr 6. Skład mieszanki

L.p.	Nazwa materiału składowego	Udział w mieszance [%]	
		MM	MMA
1	Mączka wapienna	4,5	4,3
2	Kruszywo drobne 0/2 (łamane)	26,0	24,6
3	Kruszywo grube 2/5	6,5	6,2
4	Kruszywo grube 2/5	5,0	4,7
5	Kruszywo grube 4/8	27,0	25,6
6	Kruszywo grube 8/11	5,0	4,7
7	Kruszywo grube 11/16	10,0	9,5
8	Kruszywo grube 8/16	16,0	15,2
9	Asfalt drogowy 20/30	-	5,2
10	Wetfix BE	0,4% w stosunku do asfaltu	

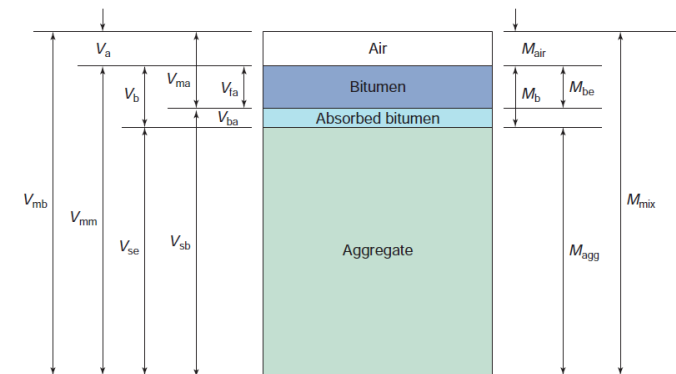
Oznaczenie zawartości składników mma

Właściwości kruszyw do mieszanki mineralnej

Właściwość	Nr materiału składowego					
	1	2	3	4	5	6
Uziarnienie	0,063 wypełniacz	0/2	2/5	4/8	8/11	11/16
Gęstość ρ_a	2,700	2,652	2,664	2,704	2,725	2,762
Typ petrograficzny	wapień	granit	granit	wapień	wapień	melafir

Oznaczenie zawartości składników mma

Oznaczenie próbki	[-]	OS2
Oznaczenie mieszanki	[-]	AC 11 S PMB 45/80-55 KR 5-6
Zawartość lepiszcza Bmin	[%]	5,8
Masa próbki przed ekstrakcją	[g]	854,6
Masa próbki bez asfaltu (z pyłami)	[g]	802,8

V_{ma} = volume of voids in mineral aggregate

V_{mb} = bulk volume of compact mix

V_{mm} = voidless volume of paving mix

V_a = volume of voids filled with asphalt

V_b = volume of air voids

V_b = volume of asphalt binder

V_{ba} = volume of absorbed asphalt binder

V_{sb} = volume of mineral aggregate (by bulk specific gravity)

V_{se} = volume of mineral aggregate (by effective specific gravity)

M_{mix} = total mass of asphalt mixture

M_b = mass of asphalt binder

M_{be} = mass of effective asphalt binder

M_{agg} = mass of aggregate

M_{air} = mass of air = 0

Pytania:

1. Jak na podstawie powyższych danych obliczyć efektywną zawartość asfaltu w masie mma P_b (m/m) [%]?
2. Jak obliczyć efektywną zawartość objętościową asfaltu w mma V_{beff} (V/V) [%]?

Oznaczenie zawartości składników mma

Powtarzalność i odtwarzalność badań laboratoryjnych

Norma	Oznaczana wielkość	Jednostki	Powtarzalność r	Odtwarzalność R
PN-EN 12697-1: 2020-08	P_b	(m/m) [%]	0,3%	0,5%
PN-EN 12697-5: 2019-01	G_{mm}	[Mg/m ³]	0,011	0,022
PN-EN 12697-6: 2020-07	G_{mb}	[Mg/m ³]	$\frac{17 + 0,3 \cdot A}{1000}$	$\frac{22 + 0,6 \cdot A}{1000}$
PN-EN 12697-8: 2019-01	V_a	[%]	1,1	2,2

gdzie:

A – procent masy kruszywa mineralnego większego niż 11,2 mm w mieszance mineralno-asfaltowej

DO ZROBIENIA

W sprawozdaniu należy wykonać (podpunkt 6 Wyniki):

- Tabelę oznaczenia składu ziarnowego mma
- Wykres krzywej uziarnienia
- Obliczenia zawartości asfaltu w mma
- Obliczenia procentowego udziału składników w mieszance (MM i MMA)
- Obliczenia gęstości kruszywa w mieszance mineralnej
- Obliczenia współczynnika α
- Obliczenia minimalnej całkowitej zawartości asfaltu
- Sprawdzenie czy zawartość asfaltu w mma jest większa niż minimalna całkowita zawartość asfaltu B.

PRZYGOTOWANIE DO ĆWICZEŃ LABOLATORYJNYCH NR 3

Oznaczanie zawartości wolnych przestrzeni oraz
wskaźnika zagęszczenia

LITERATURA

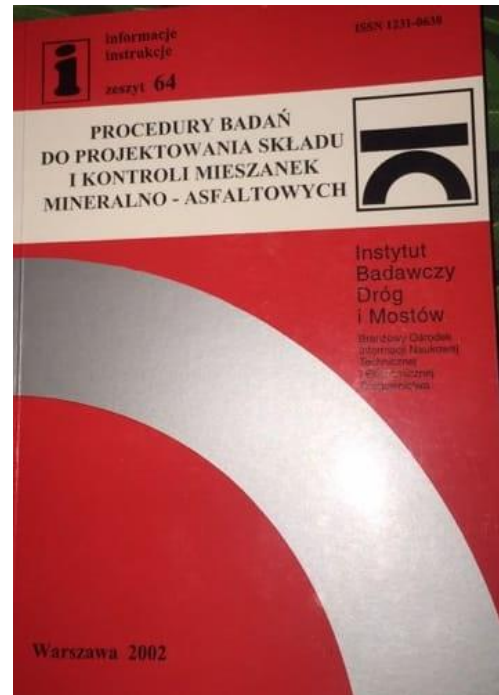

- **PN-EN 12697-5:2019-01** - Mieszanki mineralno-asfaltowe -- Metody badań -- Część 5: Oznaczanie gęstości
- **PN-EN 12697-6:2020-07** - Mieszanki mineralno-asfaltowe -- Metody badań -- Część 6: Oznaczanie gęstości objętościowej próbek mieszanki mineralno-asfaltowej
- **PN-EN 12697-8:2019-01** - Mieszanki mineralno-asfaltowe -- Metody badań -- Część 8: Oznaczanie zawartości wolnej przestrzeni próbek mineralno-asfaltowych

LITERATURA

- Procedury badań do projektowania składu i kontroli mieszanek mineralno-asfaltowych, Instytut Badawczy Dróg i Mostów, Zeszyt 64, Warszawa 2002.
Arkusze 08 Oznaczanie wskaźnika zagęszczenia warstwy asfaltowej.

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ